

4/9

1976

101

KRITIKA

Budapest

Fű, fa, virág

LHH

Falun nőtem fel, ezért gyanakvó vagyok minden úgynevezett „természetrájongás” iránt; a fűvek, a fák, a virágok nem a ritka kirándulások mecsodálandó díszletei voltak számomra, hanem a mindennapok tartozékai: öreg eperfánk például olyan állandónak tetszett az udvaron, mint a vertfalú ház, melynek tetejére ráhajolt, mint az évszakok, melyek változatlan rendben sorakoztak egymásra, mint az idő, melyről nem képzeltem akkor, milyen illanó. Talán ezért nem tanultam meg soha kirándulni; talán ezért látom mulatságosnak a turistajelzések nyomában hegyen-völgyön caplató „természetrájongókat”, talán ezért hallgatom kis-és érzéketlenül a jalkiáltásokat, melyek mindig felhangzanak, ha itt vagy ott kivágnak egy faóriást, egy gesztenyést, egy nyárfasort. A fának ez a sorsa: kivágják. Hogy egy út szélesebb legyen, hogy egy gyár felépüljön, hogy egy metróvonal elkészüljön, mindig nagyobb nyereségnek tartom annál a veszteségnél, amit az építés a környezetben okoz.

A következő glosszát sem a természetrajongás iránta hát velem. Íme a glossza, hallgassák meg:

„Lelkes sajtója volt az Üllői úti fának úgy február-március tájban — írtam. — Hogy a metróépítés miatt kivágják ugyan őket, a Könyves Kálmán körüttl egészen a Határ útig, de először is nem mindegyiket, másodsor pedig nem barbár módon. Hanem földlabdával együtt, hogy máshol elülthetők legyenek. Aki nem jár ezen a környéken, megnyugodhatott: íme, a sajtó éberen örködik, a favágók pedig a környezetvédelem bajnokai. Aki rendszeresen jár ezen a környéken, mint én is például, korántsem ilyen nyugodt. Mert a következőket tudja és látja:

1. Először is azt, hogy az Üllői úti fákat, a Nagyvárad tértől a Könyves Kálmán körútig, már korábban kivágták, sajtóvisszhang és földlabda nélkül, de úgy, hogy irtagjuk se maradt.

2. Másodsor: a pusztításnak olyan útmenti füves-bokros-virágos parkok is áldozatul esnek a József Attila lakótelep Üllői úti vonalában, amelyek néhány évvel ezelőtt létesültek sok munkával, sok pénzzel (és ezek szerint fölöslegesen), s amelyeket csodakerteszek se tudnak máshová telepíteni.

3. Harmadsor pedig: a fák sorsa is kétséges. Kirügyeztek, kilevelesedtek, kivirágoztak, teljes erővel dolgozik bennük a nedvkeringés. Kibírják-e gyökereik átvágását, ki

hiszi azt el — a lelkes sajtókommentátorokon kívül —, hogy csak úgy átültethetők áprilisban, májusban, amikor tudnivaló: a faátültetés téli munka?

Mindezt pedig nem a fák védelmében írtam elsősorban — folytatódik a glossza. — Ez a faügy csak egyetlen, nem is a legfontosabb példa azok közül, melyek arra figyelmeztetnek, hogy:

1. az újságíró ne érje be valamely hivatalban elhangzott megnyugtató nyilatkozattal, *lassa is a tényeket,*

2. az újságíró ne érje be azzal se, hogy egyszer látta a tényeket; ismerje meg az előzményt is, és térjen vissza többször a helyszínre (a lelkesen felavatott üzembe, munkásszállóba, intézménybe), és győződjék meg róla: olyan szép-e minden, amilyennek az avatási pohárköszöntők, a sajtófogadási reprezentációs konyakok, a fűt-fát ígérő reprezentációs beszédek gőzében látszott.

Amiből az is kitetszik, hogy mindezt minnek a védelmében írtam elsősorban. A sajtó valódi feladatainak védelmében.”

Eddig a glossza, így jelent meg nemrég az *Élet és Irodalomban*, s ha már megjelent, aprócska vitát kavart. Nem a fákról természetesen (hiszen a favágók a fülük botját se mozgatták), hanem a sajtó feladatairól. Arról a demokratikus-ellenőrző hivatásról, amelyet a sajtó betölt vagy betöltenie kéne. Egyik újságíró-kollégám a következőket mondta:

Nincs igazad. Nem is lehet, hiszen ugyanazt a hibát követted el, amit mindnyájunk szemére vetsz: megláttál egy visszatetsző jelenséget, s azonnal a sajtót tetted felelőssé érte. Hogy csak lelkendezni tud, hogy csak alkalmi eseményeket regisztrál, hogy se az előzmény, se a folytatás nem érdekli. Nos, ilyen is van. De — és ennek bizony te se jártál utána — számtalan olyan újságíróról tudok, akit igenis érdekel, hogy „olyan szép-e minden, amilyennek az avatási pohárköszöntők, a sajtófogadási reprezentációs konyakok, a fűt-fát ígérő reprezentációs beszédek gőzében látszott”. Akit nem hagy nyugodni: vajon kihasználják-e azokat az új csodagépeket, amelyeket X. gyár vezetői olyan büszkén mutattak meg a tévéhíradó munkatársainak, vajon folyik-e még a víz azokból a zuhanyokból, amelyeket Y. nagyzüem új öltözőjében szereltek föl; vajon megemertette-e ígéretét Z. tévészelnök, aki egy megható riport szerint önkritikusan közölte az elégedetlen tagsággal: ezentúl kikéri a véleményüket,

csökkenti a reprezentációt és a reggeli féldecinél többet nem iszik? Csakhogy az ilyen érdeklődő újságíró nem nagyon szeretik ám, se X. gyár vezetői, se Y. nagyzüem hivatalos gazdái, se Z. tévészelnök és társai. Okvetetlenkedőnek tartják. Bevágják orra előtt az ajtót. Menjen isten hírével. Tudod mit? Itt van ez a faügy. Hát én igenis elmentem az Üllői útra. És azt láttam, hogy a helyzet még árulkodóbb, mint amilyennek te megírtad: a Népliget útszéli fái ott hevernek szabályosan kidöntve, mint erdőirtáskor, még csak meg se kísérelték, hogy a látszat kedvéért földlabdával emeljék ki őket. Mit gondolsz, ugyanolyan lelkesen fogadnának most a megfelelő hivatalban, mint amikor a földlabda-akciót közhírré tették?

Ezt kérdezte egyik újságíró-kollégám és diadalmasan nézett rám, én pedig a következőket válaszoltam, kérem, hallgassák meg:

Igenis, magunkat teszem felelőssé. Naivság volna azt várni, hogy X. gyár vezetői, Y. nagyzüem hivatalos gazdái, Z. tévészelnök és társai szeressenek bennünket, s hogy a megfelelő faügyi hivatalban lelkesen fogadjanak. Nekik az az érdekük — noha ez csak rövid távú érdek, vagy ahogy most divatosan mondják: csoportérdek —, hogy jó híreket költsük. Addig szeretnek, amíg ezt tesszük. Nekünk viszont az az érdekünk — és ez minden pátoz nélkül szólva a közérdekkel azonos —, hogy az igazságot szolgáljuk. Ha kell: verekedve is. Okvetetlenkedve is. Bevágott ajtóval az orrunk előtt. És nem azért, hogy hősies pózokban tetszelegessünk, hogy azt képzelhessük: az igazság bajnokaivá emberi kiválóságunk avatott bennünket. Csudát. Egyszerűen az a munkamegosztásbeli helyzet, amely a társadalom demokratikus önellenőrzésének feladatát róttá ránk. Pontosan: ránk is. Mert egy olyan társadalomnak, mint a miénk, elemi érdeke, hogy önnön ellenőrzésének egész rendszerét építse ki és működtesse; de hát ez a működés nem automatikus, a gépezet ember erő hajtja: hivatástudat, meggyőződés, elszánás. A miénk is. Újságíróké. Akiket ha X., Y. és Z. nem nagyon szeret, hát ne szeressen. De akiket — ha tekintélyt vívtak ki maguknak — X., Y. és Z. is tisztel. Mert azért X., Y. és Z. is tudja, hogy amit az újságíró firtat és közérdekként képvisel, az neki is érdeke: az új gépeknek működniük kell, a zuhanyokból folynia kell a víznek, a tévészelnöknek izmosodnia kell. A fa pedig lombosodjék, a fű zöldelljen, és illatozzék a parkokban a virág. Ez a dolga.

FARAGÓ VILMOS

KRITIKA